

LA PRODUCCIÓ EN LES ARTS ESCÈNIQUES

Una constatació com a punt de partida.

Hi ha molt poc dit, o millor, molt poc escrit sobre producció teatral, i menys encara seguint una metodologia, partint de referents amb un cos teòric rigorós que permeti aconseguir una dimensió d'una certa profunditat. Això, que en principi hauria de significar un avantatge per introduir-se en aquest terreny tan inexplorat, resulta un entrebanc, col·locant-nos al punt de partida, amb uns referents molt minsos i amb l'única companyia de l'inquietud personal -molts cops vestida de necessitat- que porta a abocar-se al desèrtic paisatge de l'anàlisi del fet productiu en les Arts Escèniques.

El material bibliogràfic editat a Espanya o en llengua castellana és escàs, desfasat i, d'alguna manera, tangencial. En llengua catalana no tinc notícia de cap publicació. Tots els referents clàssics com "**Modern Theatre Practique**" de Samuel Selden, Hubert C. Heffner i Hunton D. Sellman, editat a Universidad de Buenos Aires; "**Técnica Teatral**" de Fernando Wagner, editat a Mèxic el 1959 i "**Administración Teatral**" de Francis Red, editat a Londres el 1983 i el 1990 editat en espanyol pel C.A.T. de Sevilla; tots aquests títols són, ara, obligats punts de referència, però evidentment no reflecteixen en absolut el que avui entenem com a procés de producció i tots aquells elements essencials que el conformen. Per obtenir informació al respecte caldria recórrer a les publicacions editades als Estats Units, on els estudis de Producció Teatral estan normalitzats i són part integrant de les propostes de moltes universitats.

En un moment de clara eclosió d'estudis sobre les indústries culturals, sobre les planificacions i polítiques que en aquest terreny es duen a terme, seria lògic pensar que en el bell mig de tanta "gestió" algú hagués intentat d'analitzar en profunditat el procés de producció, d'aquells elements que conformaran la matèria primera de la gestió, convertint-se en peces imprescindibles i protagonistes, dels continguts dels centres receptors o difusors del propi fet, que serà en definitiva el producte que un cop definit passarà al mercat de l'oferta on es gestionarà per arribar al seu destinatari, a la seva clientela, al públic.

Penso que la lògica tampoc no ha funcionat aquest cop i ens movem encara sota paràmetres d'autodidactisme, d'experiència o, simplement, d'intuïció, amb tot el que comporta de risc i d'inevitables errors.

El procés productiu.

Per intentar situar el procés productiu de les arts escèniques amb tots els elements que intervenen, cal començar per plantejar-nos què s'entén com activitat productiva en el marc empresarial, doncs encara que parlem de productes resultants d'un procés creatiu, aquests es despleguen en el terreny de l'oferta, sota paràmetres similars a la resta de productes anomenats de serveis.

En el terme producció es poden observar dues excepcions diferents. Per una banda es pot referir a la quantitat de béns obtinguts en un període de temps concret, i per un altra, a tota la sèrie d'actes o activitats que són necessàries portar a terme per obtenir determinats béns econòmics.¹

Centraré l'interès en la segona excepció que es dedica a l'activitat productiva i que podríem determinar com a la transformació de la matèria primera, mitjançant el treball i servint-se del capital.

Així, doncs, hi haurien tres elements essencials per portar a terme l'activitat: matèria primera, capital i treball. Caldria afegir a aquests un quart element que seria el de l'organització que, segons A. Marshall, és el que fa distingir entre execució i treball de direcció.

Aquestes consideracions de caràcter general, on els processos són iguals per qualsevol resultat productiu, són necessàries per arribar a donar al producte les característiques imprescindibles per la seva supervivència en el mercat, on diferents influències i premisses faran possible o inviable el recorregut fins l'objectiu.

És necessari tenir clar allò que ens ha de guiar en el procés productiu, o millor, aquelles condicions o elements que s'han de tenir en compte per plantejar-nos l'anàlisi del resultat que es persegueix. El camí del procés ens portarà al producte i és en aquest punt on m'agradaria introduir una sèrie de constatacions que fan del fet escènic un element singular, amb característiques molt especials que, inexcusablement, s'hauran de contemplar per part de l'equip i dels responsables del mateix abans d'iniciar un procés productiu en aquest àmbit. S'haurà de donar resposta a un seguit de qüestions que d'alguna

¹ TARRAGÓ SABATÉ, Francisco J. *Fundamentos de Economía de la Empresa*. Ed. Hispano Europea, Barcelona 1978.

manera, són les que perfilen la singularitat del procés productiu en les Arts Escèniques.

Un perfil determinat.

Els quatre elements citats (matèria primera, capital, treball i organització), conduiran l'activitat productiva a bon terme si tots ells es contempen sota el prisma de l'especificitat del fet cultural i més concretament del fet teatral.

Caldrà, en primer lloc, partir d'una estructura jurídica determinada per realitzar l'activitat i aquesta no hauria de ser decidida de forma arbitrària, doncs marcarà d'una manera essencial les normes que regiran les fórmules d'actuació en el terreny jurídic. Això comporta un valuós ajut o un gran entrebanc en funció de l'encert en escollir el marc adequat. La personalitat jurídica en la forma d'actuar serà doncs l'inici que marcarà les possibilitats de les que es disposa i donarà les pautes que estableixin les regles del joc.

El procés de producció haurà de tenir en compte que per assolir els objectius ha de facilitar la tasca creativa i per tant no dificultar-la, a la vegada que el procés creatiu haurà de respectar les obligades limitacions imposades pel fet productiu. Ni un excés de rigidesa en les estructures de producció, ni una manca de realisme tenyida per deliris de grandesa en el procés creatiu, són bons consellers. La imaginació és una bona companya, però la manca d'aquesta no s'hauria de suplir amb la utilització de grans recursos materials.

El productor jugarà un paper essencial i caldrà que disposi d'una sensibilitat cap el fet productiu que el faci un element transmissor vàlid entre la creació i el resultat de la mateixa. El productor és el responsable de fer possible o impossible.

En el moment en que estem parlant de fet cultural, no podem oblidar que tots els components del procés de transmissió d'aquest, cap el seu destinatari, partiran irrenunciament d'uns pressupostos ideològics que es transmetran mitjançant la disciplina escollida, irrenunciament a través de la imaginació, la qual haurà de fer acte de presència en aquells estadis que semblen més mecànics del procés. La producció també ha de ser creativa. El productor té a

les seves mans la possibilitat de combinar els coneixements tècnics i artístics, perquè des de l'eficàcia i la imaginació s'aconsegueixi un objectiu adequat.

Resulta evident que, com qualsevol altra activitat productiva, una de les finalitats serà la d'aconseguir la rendibilitat suficient per possibilitar la seva subsistència al mercat.

Insistim una vegada més en l'especificitat del fet cultural, que requerirà plantejar-se els resultats en funció de la procedència de les fonts de finançament, que seran les que marquin els objectius de rendibilitat que hauran de contemplar criteris diferents, indicant les prioritats, segons es vulgui situar en el terreny d'allò artístic, d'allò cultural, allò social, allò polític o allò econòmic.

Amb una forma jurídica idònia, amb un procés de producció carregat d'imaginació i alhora realista, amb un productor sensible i creatiu, amb les fonts de finançament resoltes i les prioritats de rendibilitat decidides... amb tot això, que no és poc, ens trobaríem al final d'una feina que donaria per resultat un producte escènic contemplant tots els elements del procés productiu imprescindibles per arribar amb coherència i qualitat al mercat de l'oferta. Aquest producte, però, contindrà una sèrie d'elements que cal tenir presents des de l'inici del propi projecte. L'especificitat i l'especial perfil del fet escènic fan que aquest es confirmi al voltant del seu caràcter efímer, artesanal i col·lectiu. Això significa, doncs, que parlem d'un fet puntual i irrepetible, d'un producte no industrial i per tant sotmès a processos d'elaboració única i a una proposta de treball que requereix la col·laboració d'un equip.

Professionalitat apassionada.

Si donem una mirada a l'entorn del món teatral del nostre país, podem afirmar, sense por a equivocar-nos, que en els darrers anys el grau de professionalitat de la producció i la gestió ha experimentat un salt qualitatiu importantíssim. Això ens permet pensar, que ens trobem a l'inici d'una normalització dels processos productius de l'espectacle, encara que manqui una consolidació en el camí, diria jo en el bon camí, dirigint-nos cap a processos de reconversió del sector, que han de beneficiar tant als professionals com als usuaris.

Aquesta mirada ens portaria també a determinar que el nostre teatre s'ha situat en tres esferes ben clares i definides, segons les fórmules de producció i

gestió adoptades. Al teatre alternatiu, que persegueix des de punts de vista, tant formals com de contingut, una nova línia de contacte amb públics diferents i que, des de la investigació, va a la recerca de nous llenguatges que permetin obrir horitzons d'inquietud a partir de la creació. El teatre comercial de qualitat que situa l'espectacle com una alternativa de caràcter cultural a l'ocupació del temps lliure. El teatre públic que des de les institucions hauria de cobrir els dèficits produïts per l'oferta privada, a fi de donar compensació i equilibri de mercat amb operacions que tan sols l'Administració pot afrontar i ha d'oferir com a servei.

S'ha millorat molt, però segueix havent-hi un seriós dèficit en l'aspecte formatiu i de reciclatge de professionals de la producció d'espectacles que haurien de tenir la oportunitat d'aprendre des del rigor, al mètode, la capacitat d'anàlisi i el coneixement... però també des d'una enorme dosi de passió, amb capacitat d'implicar-se absolutament en el producte, essent còmplice del mateix i amb una enorme sensibilitat cap el fet teatral, per no oblidar mai que s'està col·laborant en un projecte comú, que oferirà punts de reflexió per ajudar i augmentar la capacitat transformadora d'aquesta actitud entre teatre i vida.

La segona consideració és apassionant i implica una gran responsabilitat, però no existeix cap escola ni cap forma d'aprenentatge que ens obri les portes per obtenir la clau d'una actitud. Aquesta actitud és el resultat d'una disposició interior que només pot tenir-se des de l' enamorament. Sí, cal estar enamorat del projecte, ja que aquest portarà en el seu resultat final un bocinet de cadascú dels que han conformat l'equip que ha possibilitat aixecar el teló.

Seria bo fer nostra la frase de Miquel Martí i Pol: "sempre tot està per fer, per tant sempre tot és possible", potser tenim molt a guanyar quan iniciem amb tota la professionalitat i tota la passió una nova aventura teatral.

Joan Maria Gual i Dalmau